

GYVENTOJŲ UŽIMTUMO ŽEMĖS ŪKYJE EKONOMINIAI EFEKTAI

Inga ZAVACKIENĖ, Vytauto Didžiojo universitetas, Žemės ūkio akademija, Bioekonomikos plėtros fakultetas, el. paštas: inga.zavackiene@vdu.lt

Santrauka

Žemės ūkis – tai ypatingas ekonomikos sektorius, kuriame užimtisiems jis yra ne tik darbo vieta, bet ir gyvenimo stilius. Dėl jo specifiškumo (sezoniškumas, daugiafunkciškumas ir kt.), palyginti su kitomis ekonominėmis veiklomis, sudėtinga nustatyti, kiek asmenų jame dirba, kokie efektai yra kuriami. Užimtumas žemės ūkio sektoriuje sukuria tam tikrus efektus, t. y. tam tikrus poveikius, pasekmes ar rezultatus, kurie yra svarbūs kiekvienai šaliai. Teigiama, kad ekonominiai efektai yra vieni iš pagrindinių žemės ūkio užimtumo kuriamų efektų. Todėl šiame darbe yra iškeliamas tikslas – išanalizavus užimtumo žemės ūkyje ypatumus, atskleisti jo teikiamus / sukeltus ekonominius efektus. Šiam tikslui pasiekti išnagrinėta užimtumo žemės ūkio sektoriuje specifika, jo duomenų šaltiniai ir vertinimo rodikliai, taip pat identifikuoti užimtumo sukelti ekonominiai efektai bei pasiūlyta žemės ūkio užimtumo ekonominių efektų vertinimo metodika.

Reikšminiai žodžiai: ekonominiai efektai, matavimas, užimtumas, žemės ūkis.

Įvadas

Žemės ūkio sektorius yra laikomas vienu iš svarbių valstybės ekonomikos sektorių. Jis yra reikšmingas ne tik todėl, kad jame gaminami maisto produktai, kurie yra reikšmingi išgyvenamumui, bet ir todėl, kad šiame sektoriuje kuriamos darbo vietos. Žemės ūkio sektoriuje užtikrinamos darbo vietos tiek aukštos kvalifikacijos specialistams, tiek nekvalifikuotiems asmenims. Nustatyta, kad užimtumas žemės ūkio sektoriuje sukuria tam tikrus efektus, t. y. poveikio, pokyčio ar pasekmės rezultatus. Teigiama, kad ekonominiai efektai yra vieni iš pagrindinių žemės ūkio užimtumo kuriamų efektų. Ekonominiai efektai traktuojami kaip poveikio rezultatai, kurie gali būti išreiškiami pinigine išraiška.

Tyrimo tikslas – išanalizavus užimtumo žemės ūkyje ypatumus, atskleisti jo sukeltus ekonominius efektus.

Tikslui pasiekti sprendžiami šie **uždaviniai**:

1. išnagrinėti užimtumo žemės ūkio sektoriuje ypatumus;
2. identifikuoti žemės ūkio užimtumo kuriamus ekonominius efektus ir jų rodiklius, suformuojant šių efektų matavimo teorinį modelį.

Tyrimo objektas – gyventojų užimtumo Lietuvos žemės ūkyje ekonominiai efektai.

Tyrimo metodai

Iškeltam tikslui pasiekti naudoti šie metodai: mokslinės literatūros šaltinių loginė analizė ir sintezė, indukcija ir deducija, grafinis vaizdavimas.

Tyrimo rezultatai ir jų aptarimas

Anot Stanytės, Makutėnienės (2012), žemės ūkis atlieka svarbias ekonomines, socialines, aplinkosaugines, etnokultūrinės funkcijas ir yra vienas iš prioritetinių valstybės sektorių. Žemės ūkio sektoriaus vaidmuo yra ypatingas, kadangi šis sektorius užtikrina maisto produktų tiekimą, prisideda prie aplinkos apsaugos, biologinės įvairovės išsaugojimo ir unikalių šalių peizažų išlaikymo (European Parliament, 2021). Žemės ūkio sektorius yra reikšmingas ir todėl, kad jame sukuriama daug darbo vietų (tiek kvalifikuotiems, tiek nekvalifikuotiems asmenims).

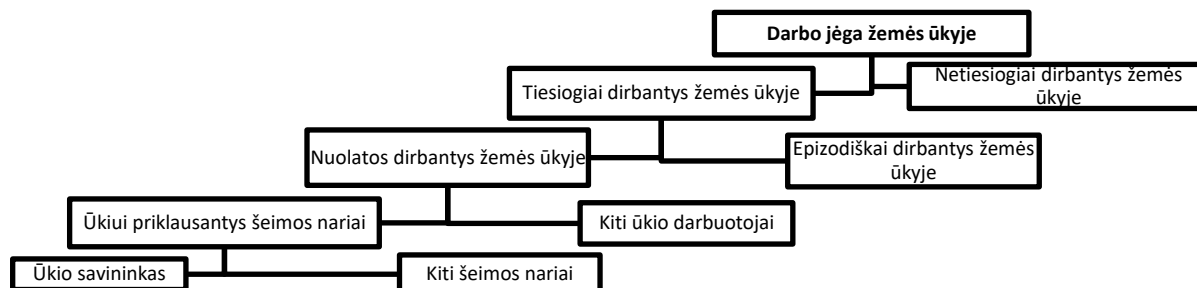
Dirbančiais žemės ūkio sektoriuje laikomi tie žmonės, kurie užsiima žemės ūkio veikla. Vilkevičiūtė, Štareikė (2012) pažymi, kad darbas žemės ūkio sektoriuje dėl jam būdingų ypatumų išsiskiria tuo, kad jis yra priklausomas nuo sezoniškumo ir vykdomos veiklos. Dėl žemės ūkio sektoriaus specifiškumo užimtumas šiame sektoriuje pasižymi tam tikrais specifiniais ypatumais. Patyka et al. (2021) nurodo, kad žemės ūkio sektoriuje yra trys pagrindinės darbo rūšys:

1) mokamas šeimos narių darbas. Į šią kategoriją įtraukiami sutuoktiniai, vaikai, tėvai ir kiti artimi asmenys, galintys oficialiai dirbti ūkyje. Šeimos narių darbo jėga yra svarbi ūkio atsparumui, leidžia lanksčiau valdyti darbo jėgą ištisus metus;

2) nuolatinė arba sezoninė mokama ne šeimos narių darbo jėga. Didesniuose ūkiuose nepakanka vien šeimos narių darbo, todėl darbuotojai gali būti samdomi ir iš išorės;

3) nemokamas šeimos narių darbas. Šiuolaikinėje visuomenėje gana dažna situacija, kad šeimos nariai užsiima žemės ūkio veikla ne visą darbo dieną, nes turi kitų pajamų šaltinių. Kaip pažymi Chiritescu, Kruzslieka (2015), nemokamą šeimos narių darbą ūkiuose dažnu atveju lemia tradicinio ūkininkavimo praktika, pagal kurią šeimos narių darbas yra vienas iš patogiausių ir lengviausiai prieinamų išteklių, kuriais gali pasinaudoti ūkiai.

Užimtumas žemės ūkyje gali labai skirtis, vieniems žmonėms tai yra vienintelis pajamų šaltinis, o kitiems tik papildomai mokamas arba nemokamas darbas. Daugelis žmonių, užsiimančių žemės ūkiu, oficialiai nedirba ūkyje arba žemės ūkio sektoriuje dirba nereguliariai. Siekiant įvertinti žemės ūkio sektoriuje dirbančių asmenų skaičių, remiamasi bendra užimtųjų žemės ūkyje asmenų skirstymo klasifikacija (1 pav.).

1 pav. Užimtųjų žemės ūkyje klasifikavimas

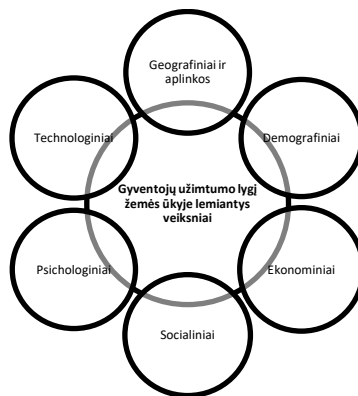
Šaltinis: sudaryta pagal Visuotinio žemės ūkio surašymo metodiką (2009), (2019)

Fig. 1. Classification of agricultural workers

Source: according to Methodology of the General Agricultural Census (2009), (2019)

Visi žemės ūkyje dirbantys asmenys gali būti skirstomi į tiesiogiai dirbančius ir netiesiogiai dirbančius. Tiesioginiu darbu žemės ūkyje laikomi darbuotojų darbai, kurie yra susiję su žemės ūkio produktų gamyba ar šių produktų tam tikrų savybių ar ypatybių palaikymu. Visi kiti dirbantieji žemės ūkio sektoriuje laikomi netiesiogiai dirbančiais. Tiesiogiai dirbantys žemės ūkyje darbuotojai gali būti jame dirbantys nuolatos arba epizodiškai (atsižvelgiant į sezoniskumą, laikinų darbų pobūdį ir kt.). Nuolatos žemės ūkyje dirbantys asmenys gali būti ūkiui priklausantys šeimos nariai. Ūkių struktūros tyrimuose įprastai išskiriami ūkio savininkas ir kiti šeimos nariai.

Gyventojų užimtumas žemės ūkyje yra veikiamas tam tikrų konkrečių veiksnių. Rey et al. (2016) nurodo, kad gyventojų užimtumo lygį žemės ūkyje lemia skirtingi veiksniai, kuriuos galima suskirstyti į 6 kategorijas (2 pav.).

2 pav. Gyventojų užimtumo lygį žemės ūkyje lemiantys veiksniai

Šaltinis: sudaryta pagal Rey et al. (2016)

Fig. 2. Factors determining the employment rate in agriculture

Source: according to Rey et al. (2016)

Bendrą gyventojų užimtumo lygį žemės ūkyje nulemiantys veiksniai skirstomi į geografinius ir aplinkos (užimtumui žemės ūkyje įtaką turi konkreiti šalies geografinė padėtis, ūkininkavimui palankios / nepalankios aplinkos sąlygos ir kt. aplinkybės), demografinius (užimtumui įtakos turi bendras gyventojų skaičius, visuomenės senėjimo rodikliai ir kt. veiksniai), ekonominius (užimtumą veikia BVP kitimas, migracijos rodikliai ir kt.), socialinius (užimtumui įtaką daro vietos gyventojų vyraujanti kultūra, žmonių papročiai), psichologinius (užimtumą veikia žmonių požiūris į darbą žemės ūkio sektoriuje), technologinius (t. y. įvairių įrenginių ir technologijų panaudojimas žemės ūkio sektoriuje). Šie veiksniai užimtumą veikia tiek kartu, tiek kiekvienas atskirai.

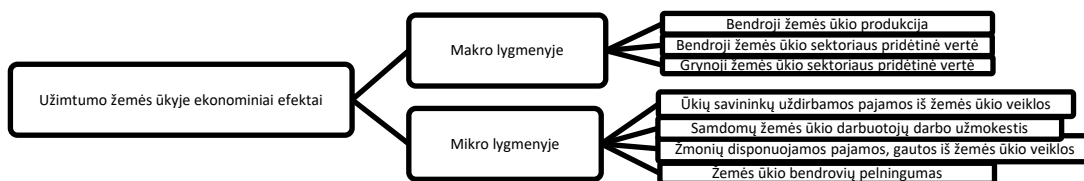
Užimtumas žemės ūkio sektoriuje ilgalaikėje perspektyvoje yra linkęs mažėti. Patyka et al. (2021) teigimu, nuo 1990 m. iki 2020 m. užimtumas žemės ūkio sektoriuje visame pasaulyje sumažėjo beveik perpus. Polyzos, Arbatzis (2005), Garrone et al. (2019), Patyka et al. (2021) teigimu, užimtumo mažėjimą žemės ūkyje lemia šie veiksniai:

1. Technologinė pažanga. Dalis žemės ūkio sektoriuje atliekamų darbų yra automatizuojami, todėl reikalingas mažesnis darbuotojų skaičius, žemės ūkyje reikia daugiau išsilavinusių darbuotojų, mažiau nekvalifikuotų darbininkų;
2. Ūkių stambėjimas ir bendras jų skaičiaus mažėjimas, dėl kurio reikia mažiau dirbančiųjų;

- Didėjantis darbo našumas. Naudodamiesi nauja įranga, technologiniais procesais, informaciniais ištekliais ūkiai geba pasiekti didesnę darbo našumą, todėl žemės ūkyje reikia mažiau ne kvalifikuotų darbuotojų;
- Makroekonominė aplinka. Šiais laikais žmonės, net ir gyvendami kaimo vietovėje, gali dirbti kitose vietovėse. Tai lemia puikiai išplėtotą infrastruktūrą, geros susisiekimo galimybes;
- Asmeninis žmonių apsisprendimas nedirbti šiame sektoriuje. Žemės ūkio sektoriui būdingas sezoniskumas, sunkus fizinis darbas, nestabilios darbo sąlygos, mažas atlyginimas, todėl darbuotojai renkasi dirbti kituose sektoriuose.

Kiekvienoje šalyje dirbančių žemės ūkyje skaičių galima išreikšti tam tikrais rodikliais. Bendrą šalies gyventojų užimtumą atspindintys rodikliai yra: užimtumo lygis, nedarbo lygis, darbo jėgos aktyvumo lygis ir užimtųjų skaičius. Bikulčienės (2015) teigimu, Lietuvoje nacionaliniai gyventojų užimtumo duomenys gali būti analizuojami pagal bendrą AB ekonominių veiklų grupę, kurią sudaro žemės ūkis, medžioklė, miškininkystė ir žuvininkystės veiklos, kaip yra suklasifikuota pagal Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių (EVRK 2 red.). Tačiau šiame rodiklyje atskirai nėra apskaitomi vien žemės ūkio sektoriuje dirbantys asmenys. Žinoti, kiek žmonių dirba žemės ūkyje, nėra taip paprasta, kaip kituose ūkio sektoriuose. Kadangi į bendrą šalies užimtumo tyrimo statistiką nepatenka visi dirbantieji žemės ūkio sektoriuje (nes dirbantys žemės ūkyje ir tuo pat metu dirbantys kitose ekonominėse veiklose, jei jų žemės ūkio veikla nėra jų pagrindinis pajamų šaltinis, neklasifikuojami kaip užimtieji žemės ūkyje), valstybėse atliekami papildomi užimtumo tyrimai, t. y. žemės ūkio surašymai ir gyventojų užimtumo tyrimai. Šie papildomi užimtumo tyrimai užtikrina gana išsamius ir konkrečius duomenis apie skirtingas žemės ūkyje dirbančių asmenų charakteristikas. Kaip pažymi Bikulčienė (2015), žemės ūkio surašymų bei struktūros tyrimų statistikoje apskaitomi visi ūkyje dirbantys vyresni kaip 15 metų asmenys, neatsižvelgiant į tai, ar tai yra jų pagrindinė darbovietė, ar papildomas darbas. Lietuvos oficialiosios statistikos portale (2021) nurodoma, kad iš visuotinių ūkių surašymų duomenų šaltinių galima gauti informacijos apie užimtųjų žemės ūkyje amžių, lytį, darbo laiką ir kt. aplinkybes. Todėl galima teigti, kad analizuojant žemės ūkio užimtumo klausimus vertėtų pasirinkti tinkamiausią duomenų šaltinį, atsižvelgiant į tyrimo objektą.

Užimtumas žemės ūkyje sukuria įvairius efektus. Papadopoulos (2015) teigimu, efektas gali būti suvokiamas kaip nauda arba žala, kuri sukuriamą įgyvendinus tam tikrą veiksmą. Garrone et al. (2019) nurodo, kad efektas yra tam tikro veiksmo ar priežasties sukeltas pokytis, rezultatas ar pasekmė. Šių autorių teigimu, žemės ūkio sektoriuje svarbiausi yra ekonominiai efektai. Kaip pažymi Lukaševičius ir kt. (2005), ekonominiai efektai gali būti traktuojami kaip poveikio rezultatai, kurie gali būti išreiškiami pinigine išraiška. Užimtumo žemės ūkyje sukuriami ekonominiai efektai pateikti 3 pav. Užimtumas žemės ūkyje sukuria efektus makro- ir mikrolygmenyse.

3 pav. Užimtumo žemės ūkyje sukuriami ekonominiai efektai

Šaltinis: sudaryta pagal Garrone et al (2019), Heyl et al (2021), Vitunskienė, Dabkienė (2014)

Fig. 3. Economic effects of employment in agriculture

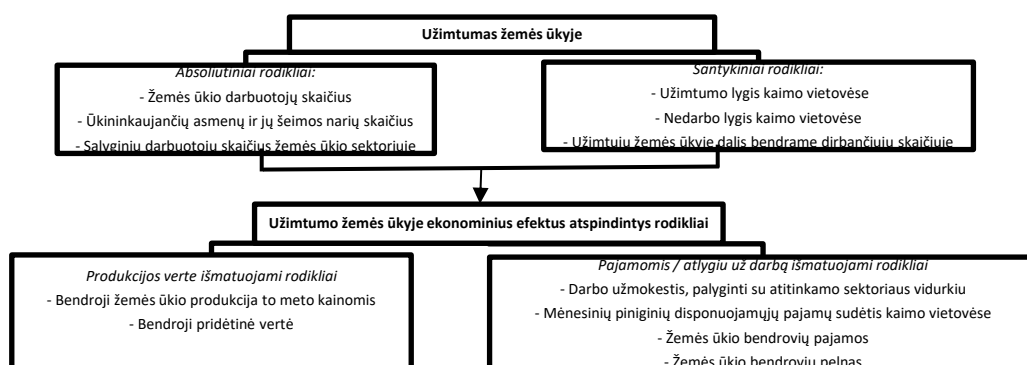
Source: according to Garrone et al (2019), Heyl et al (2021), Vitunskienė, Dabkienė (2014)

Makrolygmenyje galima stebėti bendrosios žemės ūkio produkcijos, išreikštos pinigine verte, pokyčius. Taip pat, kaip pažymi Garrone et al. (2019), vienas iš esminių ekonominių užimtumo žemės ūkyje efektų yra sukuriamą šio sektoriaus pridėtinė vertė, kuri matuojama pinigine išraiška. Detalesnei analizei pravartu vertinti tiek bendrąją, tiek grynąją žemės ūkio sektoriaus pridėtinę vertę. Kaip nurodo Van Arendonk (2015), dalis, kuria žemės ūkio sektorius prisideda prie BVP, klestinčiose ekonomikose yra nedidelė. Šalims vystantis, žemės ūkyje dirbančių gyventojų dalis mažėja. Ekonomiškai išsivysčiusiose šalyse žemės ūkyje dirba mažiau nei 5 proc. gyventojų. Tai daugiausia lemia didžiulis produktyvumo padidėjimas, dėl kurio galima sumažinti darbo jėgą. Taip pat pastebėtina, kad žemės ūkio pridėtinė vertė, tenkanti vienam darbuotojui, yra didesnė didesnes pajamas gaunančiose šalyse. Laikui bėgant tas pats pasakytina ir apie daugumą šalių: šalims turtingant, didėja žemės ūkio pridėtinė vertė vienam darbuotojui. Tikėtina, kad tai lems keli veiksniai, įskaitant technologijų pritaikymą, žemės ūkio žaliavų įperkumą ir produktyvesnės praktikos įgyvendinimą.

Užimtumas žemės ūkio sektoriuje sukuria efektus ir mikrolygmenyje, kuriuos galima išreikšti kaip atskirų ūkių ir jų darbuotojų pajamas bei pelningumą. Kaip pažymi Heyl et al. (2021), daliai žmonių užimtumas žemės ūkyje yra vienintelis pajamų šaltinis, o kitiems tik papildomas mokamas arba nemokamas darbas. Todėl, pastarojo autoriaus teigimu, svarbu įvertinti, kiek pajamų gauna žmonės iš darbo žemės ūkio sektoriuje. Vis dėlto, Vitunskienė, Dabkienė (2014) nurodo, kad kadangi daugeliu atvejų žemės ūkio darbuotojais yra pats ūkio savininkas ir jo šeimos nariai, tampa svarbu įvertinti, koks darbo užmokestis mokamas samdomiems ūkio darbuotojams ir kokios pajamos uždirbamos žemės ūkio savininkų. Garrone et al. (2019) pažymi, kad ūkio savininkams, tikėtina, iš žemės ūkio veiklos uždirbamos pajamos bus vienintelės gaunamos pajamos, todėl jos leis įvertinti žemės ūkio sektoriaus darbo konkurencingumą, lyginant jį su kitais sektoriais. Tuo tarpu samdomų darbuotojų, dirbančių žemės ūkio sektoriuje, uždirbamos pajamos gali būti ne vienintelės šių asmenų gaunamos pajamos. Todėl šiame kontekste svarbu įvertinti ir samdomų žemės ūkio sektoriuje dirbančių asmenų darbo laiką bei sezoniskumą. Pastarieji kiekviškai išreikšti ekonominių efektų skirtumai atskleidžia,

kokią ekonominę naudą gauna patys ūkių savininkai ir asmenys, dirbantys žemės ūkio sektoriuje, kurie nėra ūkio savininkai ar šeimų nariai. Taip pat, Van Arendonk (2015) teigimu, tikslinga įvertinti ir žemės ūkio bendrovių pelningumą, kadangi šis rodiklis atskleidžia, kaip pelningai ekonominę veiklą vykdo atskiros žemės ūkio sektoriaus sudedamosios dalys, o tai yra jų veiklą atspindintis rezultatas.

Apibendrinus žemės ūkio sektoriaus užimtumo ypatumus ir išanalizavus žemės ūkio sektoriuje sukuriamus ekonominius efektus, suformuotas žemės ūkio užimtumo kuriamų ekonominių efektų teorinis modelis (4 pav.).

4 pav. Žemės ūkio užimtumo kuriamų ekonominių efektų teorinis modelis
Fig. 4. Theoretical model of economic effects of employment in agriculture

Žemės ūkio užimtumui vertinti galima naudoti absoliutinius ir santykinus dydžius. Absoliutiniams rodikliams paprastai priskiriami: žemės ūkio sektoriuje dirbančiųjų asmenų skaičius; ūkininkaujančių asmenų ir jų šeimų narių skaičius; sąlyginių darbuotojų skaičius žemės ūkio sektoriuje. Šie duomenys matuojami (vnt. gyv.) ir paprastai yra surenkami ūkių surašymų metu. Santykiniams rodikliams priskiriami šie dydžiai: užimtumo lygis kaimo vietovėse; nedarbo lygis kaimo vietovėse; užimtųjų žemės ūkyje dalis bendrame dirbančiųjų skaičiuje. Šie rodikliai yra matuojami procentine išraiška (proc.). Analizuojant žemės ūkio užimtumo ekonominius efektų rodiklius, juos galima suskirstyti į produkcijos verte išmatuojamus rodiklius ir pajamų / atlygiu už darbą išmatuojamus rodiklius, kurie yra išmatuojami pinigine išraiška.

Išvados

1. Dėl žemės ūkio ypatumų, t. y. sezoniskumo, priklausomybės nuo metų laikų ir vykdomos veiklos, užimtumas žemės ūkyje taip pat yra specifškas. Žemės ūkio sektoriuje egzistuoja mokamas šeimos narių darbas, mokamas ne šeimos narių darbas ir nemokamas šeimos narių darbas. Dalis žmonių gali būti laikomi tiesiogiai dirbantys žemės ūkyje, tačiau kitų asmenų darbas šiame sektoriuje yra tik epizodinis ar net nemokamas, todėl oficialioje užimtumo statistikoje jis nedetalizuotas. Kadangi į bendrą šalies užimtumo tyrimo statistiką nepatenka visi žemės ūkio sektoriuje dirbantieji, siekiant žinoti tikrąją žmonių užimtumo žemės ūkyje padėtį, atliekami papildomi užimtumo tyrimai, t. y. žemės ūkio surašymai ir gyventojų užimtumo tyrimai.

2. Užimtumas žemės ūkyje sukuria tam tikrus ekonominius efektus, kurie gali būti traktuojami kaip ekonominio pobūdžio rezultatai, atsirandantys dėl užimtumo žemės ūkyje pokyčių. Ekonominiai užimtumo efektai pasižymi tuo, kad juos galima išreikšti konkrečia pinigine išraiška.

3. Svarbiausiais ekonominiais užimtumo žemės ūkyje efektais galima laikyti žemės ūkio sukuriama pridėtinę vertę bendrajame šalies vidaus produkte bei pajamas gyventojams. Vis dėlto, vertinant gyventojų gaunamas pajamas, svarbu įvertinti, kaip jos pasiskirsto tarp skirtingų žemės ūkio sektoriuje dirbančiųjų asmenų grupių, todėl tikslinga vertinti bendras žmonių disponuojamas pajamas, gautas iš žemės ūkio veiklos; ūkių savininkų uždirbamas pajamas iš žemės ūkio veiklos; samdomų žemės ūkio darbuotojų darbo užmokesčio pokyčius.

Literatūra

1. Bikulčienė R. 2015. Gyventojų užimtumas žemės ūkyje Lietuvos kaimo regionuose. *Jaunasis mokslininkas*, P. 21–27.
2. Chiritescu V., Kruzslivica M. 2015. The role of family farms to ensure food security. *Scientific Papers. Series Management, Economic Engineering in Agriculture and rural development*. Vol. 15 (3), P. 103–108.
3. European Parliament. 2021. Agricultural education and lifelong training in the EU. Prieiga per internetą: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2017\)608788](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2017)608788) (žiūrėta 2022-01-10)
4. Garrone M., Olper A., Emmers D., Swinnen J. 2019. Jobs and agricultural policy: Impact of the common agricultural policy on EU agricultural employment. *Food Policy*, Vol. 87, P. 101–117.
5. Heyl K., Döring T., Garske B., Stubenrauch J., Ekardt F. 2021. The Common Agricultural Policy beyond 2020: A critical review in light of global environmental goals. *Review of European, Comparative & International Environmental Law*, Vo. 30(1), P. 95–106.

6. Lietuvos oficialiosios statistikos portalas. 2021. *Žemės ūkio surašymai* Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/zemes-ukio-surasymai> (žiūrėta 2022-02-08)
7. Lukaševičius K., Martinkus B., Piktyš R. 2005. Verslo ekonomika. Kaunas: Technologija, P. 84.
8. Martinkus B., Beržinskienė D. 2005. Lietuvos gyventojų užimtumo ekonominiai aspektai. Kaunas: Technologija, P. 18–24.
9. Papadopoulos A. G. 2015. The impact of the CAP on agriculture and rural areas of EU member states. *Agrarian South: Journal of Political Economy*, Vol. 4(1), P. 22–53.
10. Patyka N., Gryschenko O., Kucher A., Heldak M., Raszka B. 2021. Assessment of the Degree of Factors Impact on Employment in Ukraine's Agriculture. *Sustainability*, Vol. 13(2), P. 564–574.
11. Polyzos S., Arabatzis G. (2005). Labor productivity of the agricultural sector in Greece: determinant factors and interregional differences analysis. *University of Thessaly, Department of Planning and Regional Development Discussion Paper Series*, Vol. 11 (12), P. 209–226.
12. Rey I. U., Shakulikova G. T., Kozhakhmetova G. A., Lashkareva O. V., Bondarenko E. G., Bermukhambetova B. B., Anafiyayeva Z. 2016. Labor Factor Efficiency in the Agricultural Industry. *International Journal of Environmental & Science Education*, Vol. 11(17). P. 42–51.
13. Stanytė S., Makutėnienė D. 2012. Žemės ūkio reikšmės ir poveikio visuomenės gerovei vertinimo modelis. *Vadybos mokslas ir studijos–kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai*. Nr. 1(30), P. 113–121.
14. Van Arendonk A. 2015. The development of the share of agriculture in GDP and employment. *A case study of China, Indonesia, the Netherlands and the United States*. Master's Thesis, Wageningen University, Wageningen, The Netherlands. Prieiga per internetą: <https://edepot.wur.nl/342795> (žiūrėta 2022-02-21)
15. Vilkevičiūtė J., Štareikė E. 2012. Darbo teisiniai santykiai žemės ūkyje. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*. Vol. 33 No. 4, P. 91–102.
16. Visuotinio žemės ūkio surašymo metodika. 2009. Prieiga per internetą: https://osp.stat.gov.lt/documents/10180/550594/ZU_Surasyimas_2020.pdf/015b4401-6bef-48c6-a493-2576d769e756 (žiūrėta 2022-02-01)
17. Visuotinio žemės ūkio surašymo metodika. 2019. Prieiga per internetą: https://osp.stat.gov.lt/documents/10180/204989/ZUS_metodika.pdf/03832504-5a1b-427c-896d-f7cff96a2e62 (žiūrėta 2022-02-01)
18. Vitunskienė V., Dabkienė V. 2014. Ūkių darnumo Lietuvos regionuose lyginamasis vertinimas. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, Nr. 3, P. 51–66.

ECONOMIC EFFECTS OF AGRICULTURAL EMPLOYMENT

Summary

Agriculture is a special sector of the economy, which does not only supply a job for people, but is also is their lifestyle. Due to its specificity (seasonality, multifunctionality, etc.), compared to other economic activities, it is difficult to determine exactly how many people work in it and which effects are created. Employment in the agricultural sector creates certain effects, that can be determined as consequences or outcomes which are important to each country. Economic effects are one of the main effects of agricultural employment. Therefore, the aim of this work is to analyze the peculiarities of employment in agriculture and reveal its economic effects. To achieve this goal, the specifics of employment in the agricultural sector were examined, data sources and evaluation indicators of employment in the agricultural sector also have been examined, economic effects of employment have been identified and the theoretical framework of economic effects of agricultural employment has been proposed.

Keywords: economic effects, measurement, employment, agriculture.